

Planovi kapitalnih investicija i dug lokalnih jedinica

ANTO BAJO Institut za javne financije

Republika Hrvatska je fiskalno centralizirana zemlja s najnižim dugom lokalnih jedinica u Europi i s prilično restriktivnim kriterijima zaduživanja lokalnih jedinica. Za donošenje kvalitetnih odluka o budućim zaduživanjima, pronalasku alternativnih izvora financiranja i realnijeg utvrđivanja kriterija i proračunskih ograničenja zaduživanja lokalnih jedinica, potrebno je izraditi objedinjen pregled programa kapitalnih investicija financiranih iz Državnog i lokalnog proračuna te državnih i lokalnih trgovačkih društava. Na potrebu takvog pristupa ukazuju i nalazi Državne revizije.

I. UVOD

Dosadašnje hrvatske vlade nisu izradile popise kapitalnih investicija na razini središnje države i na razini lokalnih jedinica. Tek 2000. postojao je popis kapitalnih projekata s izvorima financiranja za razdoblje 1996-99. U narednim godinama toga izvješća nije bilo, niti su vlade cjelovito raspravljale o planovima kapitalnih investicija u javnom sektoru za duže vremensko razdoblje (po sektorima države). Takvog objedinjenog popisa nema ni za projekte komunalne infrastrukture lokalnih jedinica. To je dodatni posao, ali bi centralizacija informacija o projektima na razini središnje države i županija pridonijela realnijem utvrđivanju zahtjeva središnje države i lokalnih jedinica za financiranjem kapitalnih projekata zaduživanjem te pomogla u odabiru drugih poželjnih instrumenata financiranja. Zahtjevi za financiranje kapitalnih projekata sučelili bi se s postojećom visinom kreditnih obveza središnje države, lokalnih jedinica i njihovih trgovačkih društava. Izrada registra kapitalnih projekata na razini središnje države i lokalnih jedinica nije zahtjevna zahvaljujući uvedenom programskom planiranju proračuna i klasifikacijama državnog i lokalnog proračuna po programima i izvorima financiranja.

Obvezu vođenja registra kapitalnih projekata na razini središnje države moglo bi preuzeti Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture ili Ministarstvo gospodarstva, a za lokalne jedinice Ministarstvo regionalnog razvoja koje se brine o usklađenosti regionalnih razvojnih politika. To može biti i Državni ured za reviziju koji i tako obavlja financijske i revizije učinkovitosti poslovanja lokalnih jedinica i institucija javnog sektora. Izvješće Državne revizije za 2009¹. otkriva moguće razloge za takav pristup koji bi pomogao u realnijem utvrđivanju ograničenja zaduživanja lokalnih jedinica.

2. DUG LOKALNIH JEDINICA

Zakonom o proračunu (NN 87/08) uređuje se zaduživanje i državna jamstva zaduživanja lokalnih jedinica. Lokalne se jedinice mogu zadužiti uzimanjem kredita, zajmova i izdavanjem vrijednosnih papira ukoliko su im prihodi i rashodi poslovanja uravnoteženi. Dugoročno se mogu zadužiti samo za investiciju financiranu iz vlastita proračuna, s potvrdom predstavničkih tijela, uz suglasnost Vlade, a na prijedlog ministra financija. Lokalne jedinice se ne mogu zaduživati u ime svojih ustanova i komunalnih poduzeća, ali bez suglasnosti Vlade mogu jamčiti ispunjenje obveza trgovačkog društva i javne ustanove čiji su osnivač ili većinski vlasnik. U tom slučaju dužne su informirati Ministarstvo financija o iznosu izdanih jamstava.

¹ Državni ured za reviziju (2010), Izvješće o radu Državnog ureda za reviziju za 2010. Dostupno na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=37337>

Dug lokalnih jedinica čine izravni dugovi proračuna lokalnih jedinica zajedno sa zaduživanjem trgovačkih društava u njihovom vlasništvu kod poslovnih banaka i HBOR-a te izdavanjima obveznica na tržištu kapitala. Lokalne jedinice sa svojim trgovačkim društvima posluju po načelu spojenih posuda, stoga nema razloga da se njihova zaduživanja promatraju odvojeno, niti nekih zapreka da se i njihov status u sustavu javnog sektora formalizira (izmjenama Zakona o trgovačkim društvima) i da se proglase izvanproračunskim korisnicima lokalnih jedinica.

Ukupan dug lokalnih jedinica u 2009. Iznosio je 6 mlrd. kuna, a smanjio se u odnosu na prethodnu godinu za 200 mil. kuna (v. tablica 1). To je uglavnom rezultat smanjenja zaduživanja lokalnih trgovačkih društava. U strukturi duga lokalnih jedinica dominiraju jamstva odnosno obveze kredita društava u njihovom vlasništvu. Obveze za kredite i obveznice povećale su udio u ukupnom dugu lokalnih jedinica.

Tablica 1.

Ukupni dug lokalnih jedinica (u mlrd. kuna i %)

	2008.	2009.	Indeks
Kredit i obveznice	2,6	2,9	113
Jamstva	3,6	3,1	85
Ukupno	6,2	6,0	97
	dug u %		
Kredit i obveznice	42	49	
Jamstva	58	51	
Ukupno	100	100	

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Državnog ureda za reviziju, 2010.

Ukupni izravni dug lokalnih jedinica u kreditima i obveznicama porastao je, a aktivna jamstva lokalnim trgovačkim društvima su smanjena. Dug lokalnih jedinica u bdp-u i ukupnom javnom dugu države (dug opće države uvećan za državna i lokalna jamstva) nije velik i smanjuje se (v. tablica 2).

Izravni dug i jamstva lokalnih jedinica smanjuju se u postotku ukupnih državnih jamstava (države i lokalnih jedinica) i izravnog duga opće države.

Tablica 2.

Dug lokalnih jedinica u 2008. i 2009. (% BDP-a i % javnog duga)

Lokalni dug	2008.			2009.		
	Kredit i obveznice	Jamstva	Ukupno	Kredit i obveznice	Jamstva	Ukupno
% javnog duga	2,58	9,66	4,51	2,49	7,43	3,77
% BDP-a	0,76	1,09	1,81	0,88	0,92	1,80

Izvor: izračun autora na temelju podataka Državnog ureda za reviziju, Ministarstva financija i Državnog zavoda za statistiku.

Podaci Eurostat o izravnom dugu lokalnih jedinica u BDP-u (kredit i obveznice, bez jamstava lokalnim trgovačkim društvima) ukazuju da ukupni izravni dug hrvatskih lokalnih jedinica nije velik i najmanji je od promatranih zemalja (v. tablicu 5 u prilogu). Izravni dug lokalnih jedinica 26 europskih zemalja u prosjeku čini 5,6% BDP-a, dok hrvatski iznosi oko 0,6% BDP-a prema podacima Ministarstva financija ili 0,9% BDP-a prema podacima Državnog ureda za reviziju. Ukupni dug hrvatskih lokalnih jedinica (kredit i obveznice uvećane za jamstva) tek je 1,8% BDP-a i još uvijek je među najnižima u Europi.

Postojeća razina duga lokalnih jedinica ukazuje da su proračunska ograničenja njihova zaduživanja prerestriktivna. To je posljedica slabog uvida u visinu, strukturu te izvore financiranja kapitalnih investicija. Uzroka ima više: nepostojanje cjelovitog programa kapitalnih investicija na razini središnje države; slabosti u izradi programa kapitalnih investicija na razini županija, gradova i općina, te njihova slaba financijska usklađenost. Koordinacija financiranja je nužna jer veći dio kapitalnih projekata županija, općina i gradova sufinanciraju mjerodavna državna ministarstva i javna poduzeća, posebice Hrvatske vode.

DUG ŽUPANIJA

Ukupni dug lokalnih jedinica koncentriran je na Grad Zagreb, Primorsko-goransku, Splitsko-dalmatinsku, Zagrebačku i Istarsku županiju (v. grafikon 1).

Lokalne jedinice jamče za kreditne obveze društva, a to su stvarne kreditne obveze trgovačkih društava (v. grafikon 2). Grad Zagreb vodi po iznosu odobrenih jamstava, koja su zapravo dug komunalnih društava. Aktivna jamstva Grada Zagreba u iznosu od 1,2 mlrd. kuna uvelike nadilaze njegove izravne obveze. Mnogo manje su jamčene obveze trgovačkih društva Osječko-baranjske (380 mil. kuna) te Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije (više od 200 mil. kuna). Ostale lokalne jedinice nisu izdavale značajnija jamstva.

Izravna zaduživanja lokalnih jedinica supstituiraju se zaduživanjem trgovačkih društava (v. grafikon 3). U sedam županija, lokalne jedinice uglavnom su se zadužile posredstvom trgovačkih društava i njihov dug čini više od 50% ukupnog duga (naročito u Osječko-baranjskoj, Dubrovačko-neretvanskoj, Sisačko-moslavačkoj, Gradu Zagrebu, Šibensko-kninskoj, Karlovačkoj, Međimurskoj i Varaždinskoj županiji). U pojedinim županijama ukupne obveze lokalnih jedinica nisu velike, ali ih uglavnom stvaraju društva. Može se reći da značajan dio lokalnih jedinica izbjegava izravno zaduživanje, nego to obavlja posredstvom trgovačkih društava. S druge strane, lokalne jedinice u trinaest županija u prosjeku su sklonije financiranju kapitalnih projekata direktnim zaduživanjem.

Ukratko, zbrajanjem svih kreditnih obveza lokalnih jedinica s njihovim trgovačkim društvima, postaje vidljivo da su glavni generatori zaduživanja Grad Zagreb, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska i Osječko-baranjska županija (v. grafikon 4). Ukupan dug lokalnih jedinica po stanovniku opet pokazuje velike nejednakosti u teretu kreditnih obveza (v. grafikon 5). Dugom lokalnih jedinica i komunalnih društava najopterećeniji su stanovnici Grada Zagreba i Primorsko-goranske županije. Slijede stanovnici Šibensko-kninske, Dubrovačko-neretvanske, Zadarske i Osječko-baranjske županije. Najmanji teret kreditnih obveza osjećaju stanovnici Brodsko-posavske, Koprivničko-križevačke, Zagrebačke, Krapinsko-zagorske, Varaždinske i Vukovarsko-srijemske županije.

3. ZADUŽIVANJE UZ SUGLASNOSTI LOKALNIH JEDINICA

Analize duga ukazuju da treba uskladiti razborito zaduživanje lokalnih jedinica, s koordiniranim planiranjem kapitalnih ulaganja objedinjujući lokalne proračune i komunalna društva. Priprema usklađenih kapitalnih programa investiranja na razini lokalnih jedinica koje bi objedinjavala županija bio bi korak naprijed u utvrđivanju potreba zaduživanja i vođenju usklađene politike financiranja njenih javnih potreba.

Neophodnost izrade takvih planova (programa) kapitalnih investicija još je očitija kad se uzme u obzir zaduživanje ustanova i trgovačkih društava uz suglasnost lokalnih jedinica, koje mogu mimo izravnog zaduživanja i danih jamstava dati suglasnost na zaduživanje svojih ustanova i trgovačkih društava. Naravno, te se suglasnosti ne moraju koristiti u prvoj godini odobrenja ali predstavljaju načelni pristanak lokalne jedinice da se njena ustanova i trgovačko društvo može zadužiti radi financiranja kapitalnih projekata. Provedba i financiranje tih projekata može trajati desetak godina i - sudeći po iskustvima županija - obično je uklopljena u koncepciju ili program kapitalnih investicija u pojedinim komunal-

nim sektorima (primjerice, u vodoopskrbi). Vjerojatnost realizacije danih suglasnosti lokalnih jedinica ovisi o utvrđenim proračunskim ograničenjima ali i o autonomnoj odluci o zaduživanju trgovačkih društava.

Suglasnosti za zaduživanje ustanova i komunalnih društava u 2009. iznose 5,8 mlrd. kuna (v. tablica 3) i smanjene su za oko 191 mil. kuna u odnosu na 2008. Lokalne jedinice odobrile su nova zaduživanja, a dio suglasnosti iskoristile za nova zaduživanja.

Tablica 3.

Zaduživanja ustanova i trgovačkih društava uz suglasnost lokalnih jedinica (u mil. kuna)

	Suglasnosti, mil. kuna
31. 12. 2008.	6.046
Dane suglasnosti 2009.	250
Otplate 2009.	441
Stanje 31. 12. 2009.	5.855

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Sudeći po nalazima Državne revizije, suglasnosti za financiranje kapitalnih projekata zaduživanjem su velike; odnose se, prije svega, na zaduživanja društava u Gradu Zagrebu, Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji (v. grafikon 6). Samo na ustanove i trgovačka društva tih županija i Grada Zagreba odnosi se 90% odobrenih suglasnosti, odnosno 5,3 mlrd. kuna. Grad Zagreb dao je suglasnost društvima iz svog Holdinga u iznosu od 3,8 mlrd. kuna, Primorsko-goranska oko 800 mil. kuna, a Istarska županija oko 680 mil. kuna. Tek 10% suglasnosti (oko 500 mil. kuna) raspoređeno je na 14 županija, a lokalne jedinice u četiri županije (Vukovarsko-srijemska, Osječko-baranjska, Ličko-senjska i Zagrebačka) nisu dale ni jednu suglasnost svojim ustanovama i trgovačkim društvima.

Tri su moguća scenarija potencijalnih novih zaduživanja: Dio lokalnih jedinica (Grad Zagreb, Primorsko-goranska i Istarska županija) pripremio je razvojne projekte i programe kapitalnih investicija koje ne mogu financirati redovnim prihodima. Takvi projekti čekaju realizaciju i prvu mogućnost provedbe zaduživanjem, korištenjem nekog od modela javno-privatnog partnerstva, ili kombinacijom sufinanciranja iz lokalnog proračuna, trgovačkih društava, mjerodavnih ministarstava i javnih poduzeća središnje države.

Veći dio županija i njihovih lokalnih jedinica nije kadar pripremiti, planirati i izraditi razvojne programe kapitalnih investicija s utvrđenim mogućim izvorima financiranja, niti uskladiti planove lokalnih jedinica s razvojnim planovima i strategijama županije.

Lokalne jedinice ne daju suglasnosti za zaduživanje zbog niskih fiskalnih kapaciteta te očekuju financiranje ili veći udio sufinanciranja kapitalnih projekata iz Državnog proračuna posredstvom mjerodavnih ministarstva ili državnih javnih poduzeća (na primjer, Hrvatskih voda).

Neovisno o postojećem stanju, usklađeni plan kapitalnih investicija na razini države i lokalnih jedinica pomogao bi ublažiti rizike u financiranju dugoročnih kapitalnih infrastrukturnih projekata. Primjer projekata opskrbe vodom Grada Krka i otočkih općina u Primorsko-goranskoj županiji, zorno pokazuje suštinu problema.

U *Koncepciji razvoja vodoopskrbe na otoku Krku 2001-2012.* se financiraju kapitalni projekti posredstvom komunalnog društava Ponikve d.o.o. U projektu sudjeluju Grad Krk i otočke općine razmjerno udjelu u Društvu (26% Grad i 74% općine). Vlada je prihvatila sufinanciranje programa posredstvom Ministarstva graditeljstva i javnog poduzeća Hrvatske vode. Ukupno je za provedbu projekta od 2001-08. osigurano 114 mil., a 2009-12. planirano 165 mil. kuna.

Sredstva za financiranje projekta od 2009. do 2012. osiguravaju Grad i općine iz prihoda od poreza na dohodak koji država vraća otočkim lokalnim jedinicama. Dio sredstava se osigurava iz proračuna otočkih lokalnih jedinica razmjerno udjelu u temeljnom kapitalu komunalnog društva, a dio iz njegove amortizacije. Dodatna sredstva za projekte mogu se osigurati dugoročnim zaduženjem komunalnog društva za čiju će se otplatu do 2020. osigurati sredstva iz namjenskog povećanja cijene vode, a dio sredstava trebali bi osigurati javno poduzeće Hrvatske vode i resorno ministarstvo.

U slučaju da Hrvatske vode i Ministarstvo ne osiguraju financijska sredstva za program te kapitalne investicije, ona će se osigurati iz dugoročnog financijskog zaduženja komunalnog društva, a otplata dugoročnog kredita osigurat će se iz namjenskog povećanja cijene vode koja će se naplaćivati potrošačima do konačne otplate kredita, najkasnije do kraja 2020.

U ovom slučaju, provedbu projekta ugrožavaju četiri rizika: 1. neizvjesnost sudjelovanja mjerodavnog ministarstva i javnog poduzeća u financiranju; 2. neizvjesna mogućnost novog zaduživanja zbog proračunskih ograničenja; 3. neizvjesnost otplate duga unatoč povećanju

cijene vode; 4. nepoznata reakcija građana na povećanje cijene vode. Svi ti rizici mogu ugroziti provedbu programa opskrbe vodom otočkih lokalnih jedinica.

4. JESU LI PRORAČUNSKA OGRANIČENJA ZADUŽIVANJA LOKALNIH JEDINICA REALISTIČNA?

Ukupni godišnji dug lokalne jedinice (općine, grada, županije) može iznositi najviše 20% ostvarenih prihoda u prethodnoj godini². Ukupna godišnja obveza uključuje iznos prosječnog godišnjeg anuiteta (kredita i zajmova), obveze na osnovi izdanih vrijednosnih papira i suglasnosti za zaduživanje pravnih osoba u većinskom vlasništvu lokalne jedinice i ustanova čiji je osnivač lokalna jedinica, te dospjele nepodmirene obveze iz prethodnih godina. Uz suglasnost Vlade, županija može dati jamstvo općini i gradu na svojem području, a ono se uključuje u opseg mogućeg zaduživanja lokalne jedinice. Lokalna jedinica može dati jamstvo pravnoj osobi u kojoj je većinski vlasnik i to se jamstvo uključuje u opseg mogućeg zaduživanja lokalne jedinice.

Vlada i Ministarstvo financija s vremenom uvode dodatna ograničenja, koja prikazuje tablica 4.

Tablica 4.
Proračunska ograničenja zaduživanja lokalnih jedinica, 2004-09.

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Utvrđeni % prihoda od poslovanja	3	2	2	2,3	2,3	2,3
Proračunsko ograničenje (u mil. kuna)	413	298	330	430	499	570
Godišnji iznos stvarnog izravnog zaduživanja (u mil. kuna)	681	314	487	520	448	496

Izvor: autorov izračun.

U pojedinim je godinama stvarni iznos izravnog zaduživanja lokalnih jedinica prelazio proračunska ograničenja. Međutim, u posljednje dvije promatrane godine lokalne jedinice nisu pokazale veći interes za zaduživanje, pa čak nisu ispunile ni moguću Vladinu godišnju kvotu zaduživanja. Kod postojećih proračunskih ograničenja zaduživanja lokalnih jedinica postoje dva vezana problema.

² Pod ostvarenim proračunskim prihodima podrazumijevaju se prihodi lokalne jedinice umanjeni za prihode od domaćih i stranih pomoći i donacija, posebnih ugovora (sufinanciranje građana za mjesnu samoupravu) te prihoda ostvarenih od dodatnih udjela u porezu na dohodak i pomoći izravnana za financiranje decentraliziranih funkcija.

Prvo, prerestriktivna proračunska ograničenja, u koja su uključene sve obveze lokalne jedinice (izravne i jamčene za trgovačka društva), kakva ne postoje za zaduživanje središnje države i njenih trgovačkih društava. Dok se godišnje obveze lokalnih jedinica i njihovih društava ograničavaju na oko 500 mil. kuna, dug 52 trgovačka društva u većinskom vlasništvu središnje države narastao je u jednoj godini za 3 mlrd. kuna (s 54 mlrd. 2008. na 57 mlrd. kuna 2009.). Državna jamstva (bez jamstava HBOR-a) za zaduživanja trgovačkih društava središnje države narasla su za 4,4 mlrd. kuna (s 33,8 mlrd. 2008. na 48,2 mlrd. 2009), a kod lokalnih su jedinica ista takva jamstva smanjena za 500 mil. kuna (s 3,6 mlrd. 2008. na 3,1 mlrd. kuna 2009).

Drugo, zbog neujednačenih kriterija zaduživanja, lokalne jedinice bi mogle svjesno kršiti utvrđena proračunska ograničenja i pribjegavati financiranju kapitalnih projekata zaduživanjem posredstvom svojih trgovačkih društava, izlažući se dodatnoj odgovornosti pred tijelima središnje države.

Razlozi za tako veliku restriktivnost u zaduživanju lokalnih jedinica mogu biti sljedeći:

Pri izradi Vladinih smjernica ekonomske i fiskalne politike ne sudjeluju predstavnici lokalnih jedinica niti jasno ukazuju na potrebu povećanja njihova udjela u godišnjim potrebama za zaduživanje radi financiranja kapitalnih projekata.

Predstavnici lokalnih jedinica u udrugama gradova, općina i županija ne definiraju svoje zahtjeve i nedovoljno sudjeluju u kreiranju fiskalne politike u dijelu koji se odnosi na financiranje lokalnih jedinica.

Međutim, pravi je uzrok nedostatak jasnog uvida u postojeće stanje kapitalnih investicija i izvora njihova financiranja na razini središnje države i lokalnih jedinica. On se izravno prelama preko leđa lokalnih jedinica kojima su utvrđeni prerestriktivni kriteriji zaduživanja, čime im je ograničeno i samostalno odlučivanje o koncepciji razvoja i financiranju komunalne infrastrukture.

5. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Cilj je ove analize ukazati na potrebu utvrđivanja stvarnog stanja kapitalnih investicija na razini lokalnih jedinica i središnje države, te potaknuti mjerodavna državna tijela i županije na izradu dugoročnih programa kapitalnih investicija.

Cjeloviti programi koje bi objedinila mjerodavna ministarstva i županije nužan su preduvjet za utvrđivanje stvarnih financijskih potreba. Cilj je odrediti kombina-

ciju poželjnih instrumenata financiranja i realističnije utvrditi godišnja proračunska ograničenja zaduživanja lokalnih jedinica i njihovih društava.

Postojeći sustav financiranja kapitalnih projekata lokalnih jedinica zaduživanjem jednostavno ne omogućava dugoročni razvoj, sužava horizont financiranja i planiranja na jednu do dvije godine te ne pomaže u realnijem utvrđivanju godišnjih potreba zaduživanja ili sufinanciranja.

Središnja država je snažno ograničila zaduživanje lokalnih jedinica i neizravno ugušila inicijative lokalnih jedinica.

Kvalitetan plan kapitalnih investicija očito nije moguće pripremiti parcijalno bez mjerodavnih tijela središnje države koja sufinanciraju projekte izravno ili posredstvom javnih poduzeća i u suradnji s lokalnim jedinica i njihovim trgovačkim komunalnim društvima.

PREPORUKE VLADI

- Izraditi popis kapitalnih javnih investicija s izvorima financiranja za razdoblje 2000-2011.
- Izraditi plan i program javnih kapitalnih investicija za razdoblje 2011-2020.
- Na temelju plana izraditi okvir i zahtjeve za zaduživanjem javnog sektora po javnim trgovačkim društvima, proračunu središnje države i lokalnih jedinica.
- Definirati godišnje zahtjeve za zaduživanjem na razini javnog sektora u kojem bi se precizirao i udio lokalnih jedinica.
- Revidirati postojeća i utvrditi realističnija proračunska ograničenja zaduživanja lokalnih jedinica.
- Poticati lokalne jedinice na izradu vlastitih planova kapitalnih investicija.

PREPORUKE ŽUPANIJAMA, OPĆINAMA I GRADOVIMA

- Izraditi pregled kapitalnih investicija lokalnih jedinica i trgovačkih društava na razini županije za razdoblje 2000-2011.
- Izraditi planove kapitalnog investiranja za razdoblje 2011-2020. koji se financiraju iz vlastitih proračuna i njihovih trgovačkih društava.
- Utvrditi moguće izvore financiranja; zaduživanjem, javno-privatnim partnerstvom, sufinanciranjem iz Državnog proračuna i prihoda trgovačkih društava u vlasništvu središnje države, te mogućih pomoći iz fondova EU-a.
- Posredstvom udruga gradova, općina i županija lobirati kod Vlade za aktivno sudjelovanje u definiranju i izradi Smjernica ekonomske i fiskalne politike u kojima bi se predviđala i visina lokalnog duga.

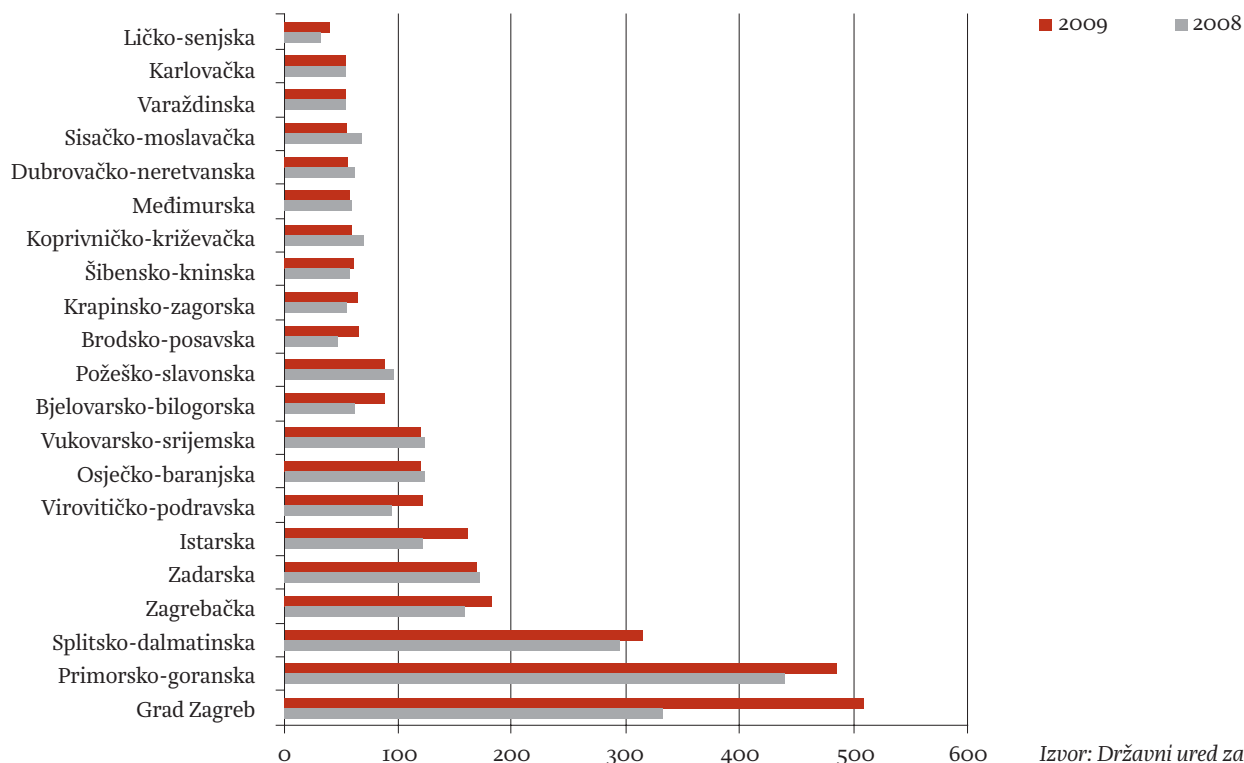
LITERATURA

- Bajo, A (2010), *Državne tvrtke i dalje potkopavaju financijsku stabilnost države i proračuna*, Lider, str. 8-9, 3. prosinac 2010.
- Bajo, A. i Primorac, M. (2010), *Local government borrowing practice in Croatia*, Financial Theory and practice vol. No. 4. Zagreb: Institute of Public finance.
- Bajo, A. i Primorac M. (2010), *Financijsko poslovanje komunalnih društava*, Newsletter br. 52. Zagreb: Institut za javne financije.
- Državni ured za reviziju (2010), *Izvješće o radu Državnog ureda za reviziju za 2010.* (dostupno na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=37337>).
- Državni zavod za statistiku (2010), *Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2008. i 2009.* Priopćenje br. 7.1.4. (dostupno na: <http://www.dzs.hr>).
- Službene novine (2009), Suglasnost općine Vrbnik na odluku o izmjenama i dopunama odluke o usvajanju programa „Konceptija razvoja vodoopskrbe na otoku Krku“. Službeno glasilo Primorsko-goranske županije, godina xvii, broj 1.
- Službene novine (2008), Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o usvajanju Programa ”Konceptija razvoja vodoopskrbe na otoku Krku 2001.-2011.” Službeno glasilo Primorsko-goranske županije, godina xvi, broj 52.
- Grad Krk (2009), Konceptija razvoja vodoopskrbe otoka Krka 2001. - 2012., Ponikve d.o.o. (dostupno na: <http://www.ponikve.hr/konceptija-razvoja-vodoopskrbe.php>)

Prilog

Grafikon 1.

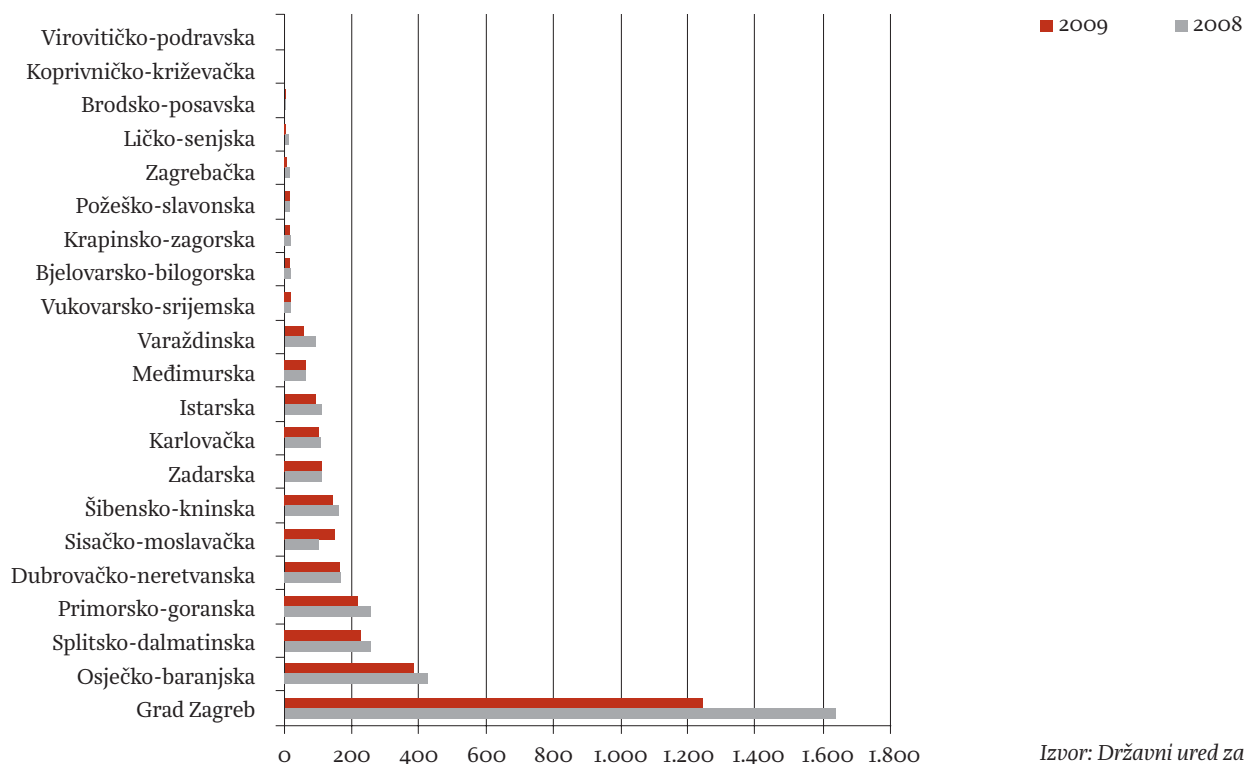
Izravni dug (kredit i obveznice) lokalnih jedinica po županijama (u mil. kuna)

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Grafikon 2.

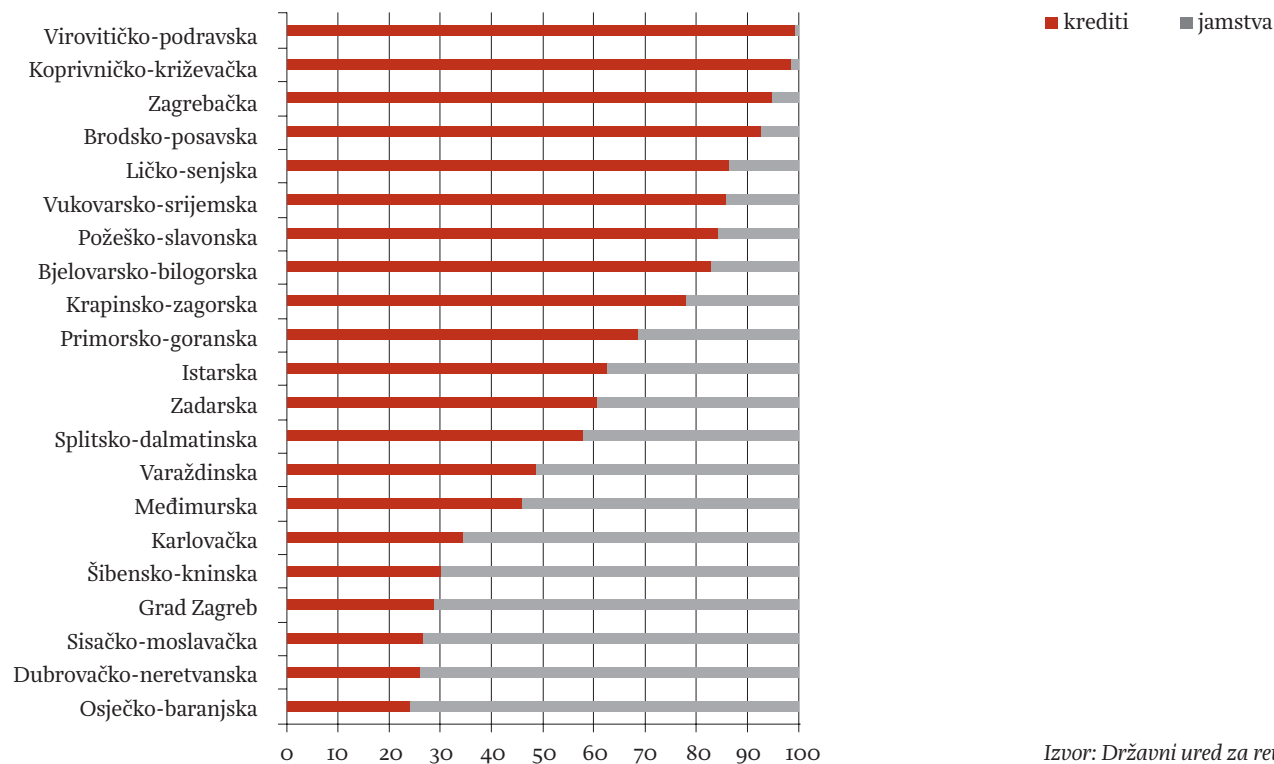
Aktivna jamstva za zaduživanje lokalnih jedinica i njihovih društava po županijama (u mil. kuna)

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Grafikon 3.

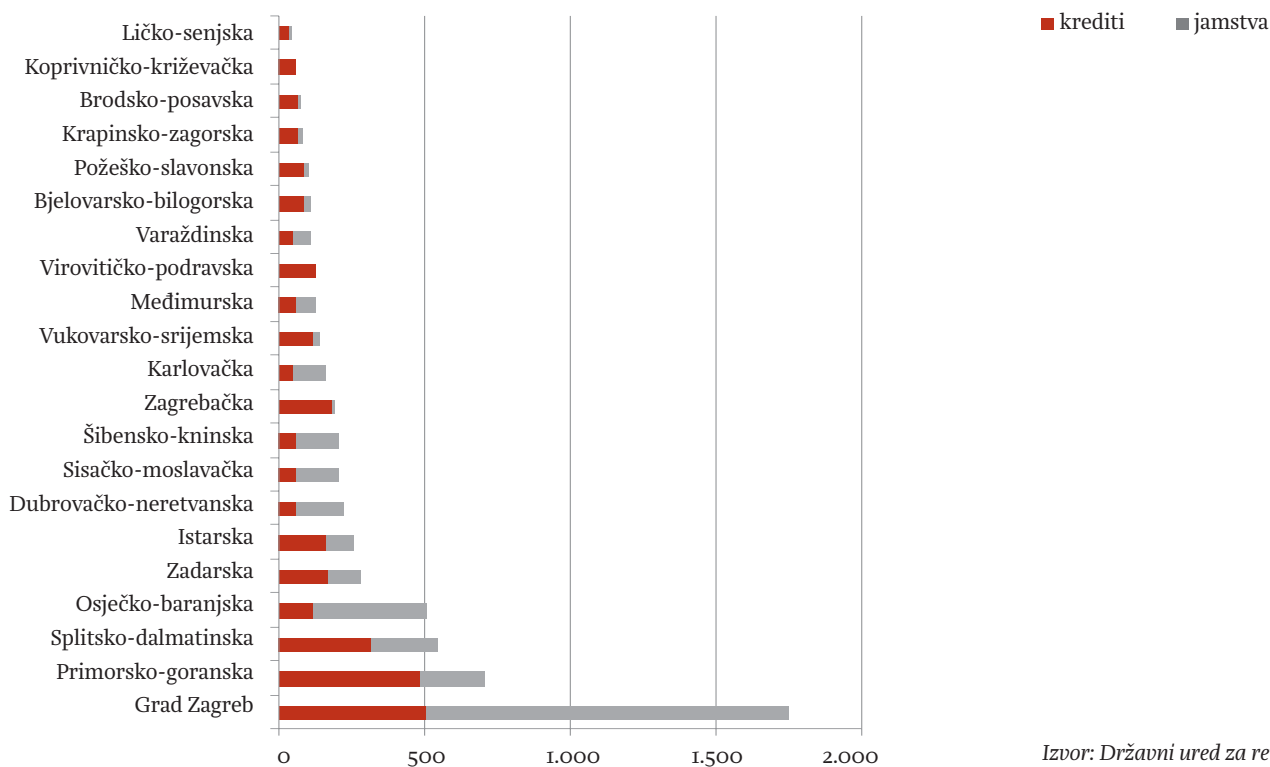
Struktura duga lokalnih jedinica po županijama (u %)

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Grafikon 4.

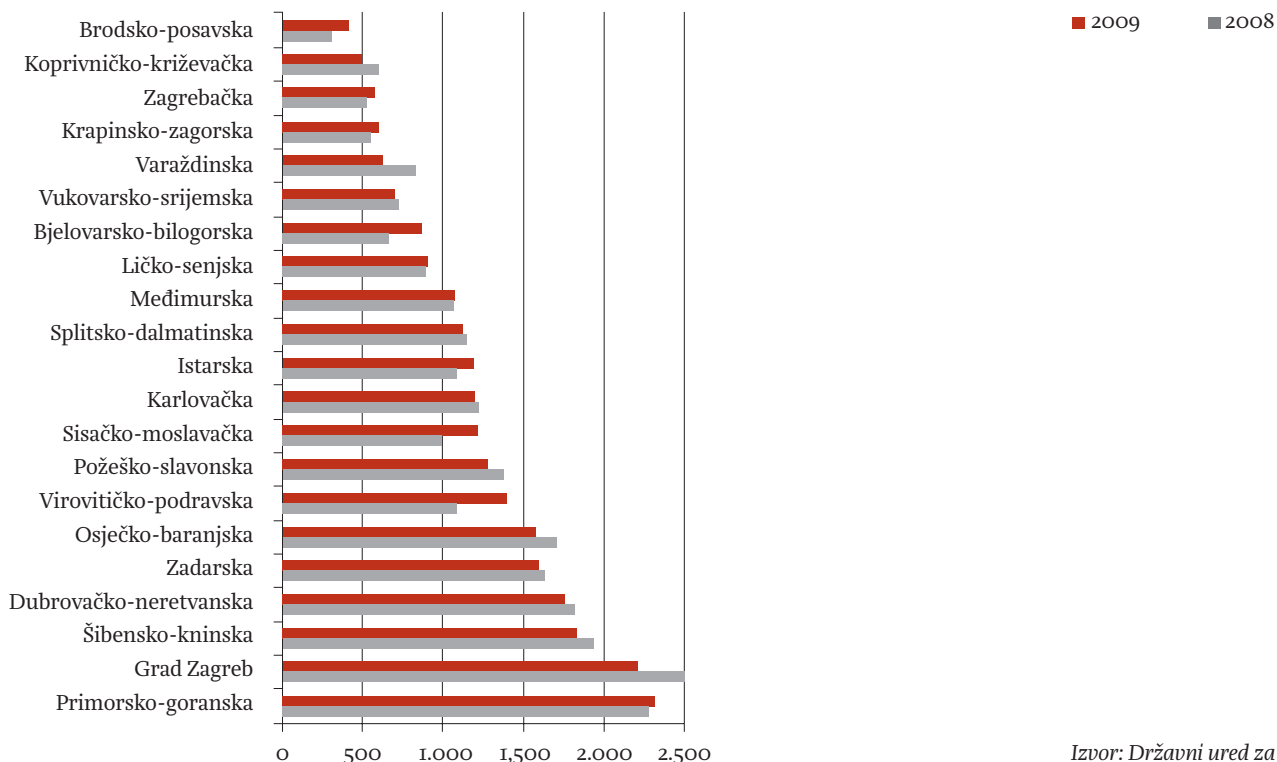
Ukupni dug lokalnih jedinica po županijama (u mil. kuna)

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Grafikon 5.

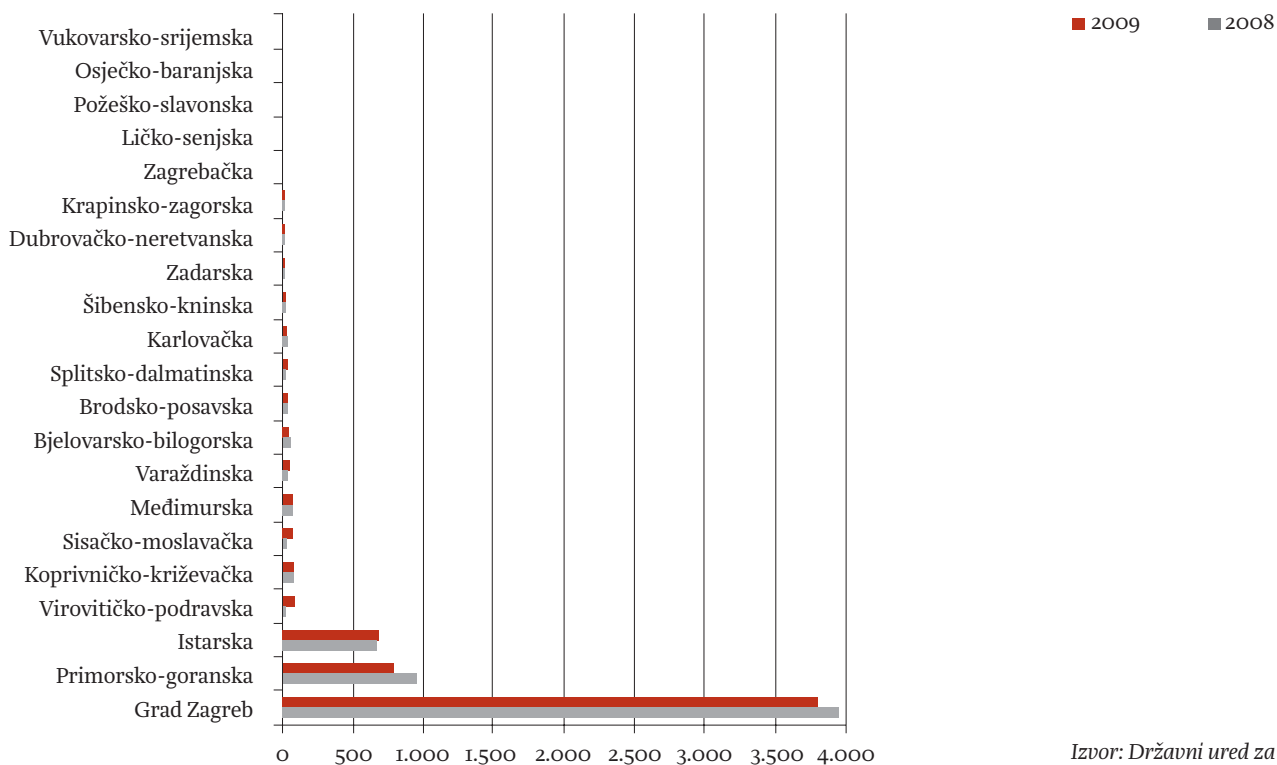
Ukupni dug lokalnih jedinica po stanovniku (u kunama)

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Grafikon 6.

Suglasnosti za zaduživanje lokalnih jedinica po županijama (u mil. kuna)

Izvor: Državni ured za reviziju, 2010.

Tablica 5.*Dug lokalnih jedinica u europskim zemljama, % BDP-a*

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
EU (26 država)	5,2	5,1	5,0	5,1	5,1	5,3	5,3	5,1	5,1	5,7
Belgija	5,2	5,5	5,4	5,4	5,4	5,2	5,2	5,0	4,8	4,8
Bugarska	0,4	0,4	0,1	0,2	0,2	0,4	0,5	0,6	0,7	1,0
Češka Republika	1,6	1,7	2,0	2,3	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,7
Danska	4,8	5,0	5,3	5,5	5,9	5,8	6,0	6,1	6,3	7,2
Njemačka	4,9	4,9	4,9	5,2	5,3	5,4	5,3	4,9	4,8	5,1
Estonija	1,9	2,0	2,3	2,6	2,5	2,6	2,8	2,7	3,2	4,0
Irska	1,7	2,0	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2	2,5	3,0	3,4
Grčka	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
Španjolska	3,1	3,0	3,0	2,9	2,9	2,8	2,8	2,8	2,9	3,3
Francuska	7,4	7,1	6,8	6,9	6,9	7,0	7,1	7,3	7,6	8,2
Italija	5,6	5,7	6,2	6,4	6,8	7,5	8,1	7,9	8,1	8,5
Cipar	2,1	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9	2,0
Latvija	1,4	1,5	1,6	2,4	2,4	2,6	2,9	3,3	4,1	5,6
Litva	1,0	1,2	1,0	1,1	0,8	0,8	0,9	1,0	1,2	1,6
Luksemburg	2,1	2,1	2,2	2,8	2,5	2,6	2,4	2,2	2,2	2,3
Mađarska	1,0	1,1	1,5	1,5	1,6	1,9	2,4	3,1	3,9	4,1
Nizozemska	9,1	8,4	8,3	8,2	8,0	8,0	7,5	7,1	7,2	7,9
Austrija	2,8	2,6	2,4	2,1	2,1	2,0	1,9	1,8	1,8	2,0
Poljska	1,1	1,3	1,7	1,8	1,9	2,1	2,4	2,2	2,3	3,0
Portugal	2,4	2,7	3,3	3,4	3,4	3,6	3,5	3,5	3,8	4,3
Rumunjska	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	1,2	1,2	1,7	1,8	2,3
Slovenija	0,3	0,4	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8	0,7	1,0	1,5
Slovačka	1,3	1,3	1,3	1,2	1,4	1,6	1,6	1,7	1,8	2,5
Finska	4,0	3,8	3,9	4,4	4,8	5,3	5,4	5,3	5,4	6,6
Švedska	5,3	5,2	6,0	6,2	5,6	5,8	5,6	5,7	5,7	5,8
Ujedinjeno Kraljevstvo	5,5	5,2	4,9	4,5	4,5	4,7	4,7	4,6	4,7	4,8
Norveška	8,0	8,9	9,1	9,6	10,0	9,6	9,4	9,6	9,5	11,3
HRVATSKA 1	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6
HRVATSKA 2									0,8	0,9
HRVATSKA 3									1,8	1,8

Hrvatska 1: Izravni dug lokalnih jedinica u Hrvatskoj (kredit i obveznice), Ministarstvo financija RH, 2011.

Hrvatska 2: Izravni dug lokalnih jedinica u Hrvatskoj (kredit i obveznice), Državni ured za reviziju, 2010.

Hrvatska 3: Ukupni dug lokalnih jedinica i lokalnih trgovačkih društava u Hrvatskoj, Državni ured za reviziju, 2010.

Izvor: Eurostat, 2010. Za Hrvatsku: Ministarstvo financija RH i Državni ured za reviziju (za 2008. i 2009).